Μιά ματιά στίς σκηνές τής Θεσσαλονίκης

Φτωχός άπολογισμός τού θεατρικού 1983

Καλές παραστάσεις άπό άθηναϊκά συγκροτήματα.- Πτώση στήν έπαρχία

Οί άπολογισμοί είναι πάντοτε χρήσιμοι. Νομίζω ότι είναι χρησιμότεροι όταν τά πράγματα δέν πάνε καλά καί χρειάζεται νά κοιτάξει κανείς πιό προσεκτικά, πιό όλοκληρωμένα, γιά νά θγάλει χρήσιμα συμπεράσματα, πού ίσως θοηθήσουν σέ θελτιώσεις –άν έπιδειχθεί καλή πίστη καί καλή θέληση. Σίγουρα ή θεατρική Θεσσαλονίκη τού 1983 είναι άπό τίς περιπτώσεις πού ένας τέτοιος άπολογισμός τής χρειάζεται. Κι άκόμη πρέπει νά συναρτηθεί ό άπολογισμός αύτός μέ κάποια φαινόμενα τής εύρύτερης θεατρικής ζωής τού τόπου, γιατί –άτυχώς– δίνεται ή έντύπωση, όχι άδικα, πώς ύπάρχει μιά πανελλήνια έπιδημία, μέ τήν μορφή «πολιτισμικής πολιτικής».

Τό θέμα είναι πολυδιάστατο, καί άπό άποψη χώρου καί άπό άποψη κρατικής ή ίδιωτικής θεατρικής δραστηριότητας. Υπάρχει, δηλαδή, ή δραστηριότητα στή Θεσσαλονίκη, στήν Βόρεια Ελλάδα, ή δραστηριότητα τών θιάσων πού μάς έρχονται άπό τήν Αθήνα καί έπίσης ή δραστηριότητα τής κρατικής σκηνής καί τών ίδιωτικών θεάτρων. Τέλος, ύπάρχει ή λεγόμενη «θεατρική άποκέντρωση» καί πώς έξελίσσεται.

Τό Κρατικό

Είναι φυσικό κάθε άνασκόπηση, κάθε συζήτηση γενικότερα, νά άρχίσει άπό τήν κρατική σκηνή. Είναι μιά συγκροτημένη μονάδα, μέ ύποδομή, μέ ίστορία, μέ έπιχορήγηση ίσχυρή, άρα μέ περισσότερες ύποχρεώσεις. Λειτουργώντας μέ δύο κλιμάκια, κεντρική καί δεύτερη σκηνή (Αύλαία) καί έχοντας άκόμη δυό κλιμάκια στήν έπαρχία, έχει σίγουρα άρκετές δυσκολίες καί πολύπλευρο έργο νά άντιμετωπίσει. Καί δέν θά μπορούσαμε νά ποϋμε ότι τό ΚΘΒΕ τά πήγε καλά τήν χρονιά πού πέρασε –δυστυχώς.

Στήν περίοδο πού προηγήθηκε άπό τό καλοκαίρι έκανε ένα ένδιαφέρον άλλά δαπανηρό πείραμα μέ τό έργο «Μπρέχτ καί Χίτλερ» πού δέν πρόσφερε, ώστόσο, τίποτε άπό ούσιαστική άποψή. Πάντως συγκέντρωσε τήν προσοχή ένός μέρους τού κοινού. Ακολούθησε μιά λαμπρά παράσταση τού σαιξπηρικού «Τρωίλου» πού άτύχησε χρονικά καί δέν τήν είδε τό κοινό πού έπρεπε. Στή δεύτερη σκηνή δημιουργήθηκε πιό πολύ ένδιαφέρον: ό πρωτότυπος «Πειρασμός», τό παραδοσιακό «Φυντανάκι» καί τό πιό κοινωνικοποιημένο «Ενυδρείο» βρισκόταν τουλάχιστο σέ έπίπεδο άξιοπρέπειας. Αντίθετα τό παιδικό «τελευταίο άγριοπερίστερο» πρόσβαλε τήν αίσθητική καί τή νοημοσύνη άκόμη καί τών νηπίων.

Τό καλοκαίρι, μέ τήν άστοχη «Λυσιστράτη» καί τήν φιλότιμη άλλά όχι έπιτυχή παράσταση τών «Ικέτιδων» δέν μπόρεσε νά μιλήσει κανείς μέ αίσιοδοξία. Καί, φυσικά, δέν έσωσε τά πράγματα ούτε τό σαιξπηρικό «Αγάπης άγώνας άγονος» πού τού έλειψαν οί κατάλληλοι ήθοποιοί, άλλά καί ό δυναμικός σηνοθέτης πού θά κάλυπτε τίς γνωστές άδυναμίες τού έγχειρήματος.

Ο χειμώνας ό φετινός άρχισε μέ μετριότητες. Ούτε ό «Δράκος» εύτύχησε, ούτε καί ό «Μπίντερμαν» παρ' όλο πού είναι δύο έργα όχι άξιοκαταφρόνητα. Τώρα μέ τήν «Αύλή τών θαυμάτων» ύπάρχει τουλάχιστον προσέλευση τού κοινού μεγαλύτερη, γιατί ή άδεια αίθουσα τής κεντρικής σκηνής δημιουργούσε άνησυχίες καί μικρό πανικό.

Τά κλιμάκια άρχισαν μέ άσημαντότητες στήν πλειοψηφία. Ακολουθώντας μιά «γραμμή μονόπρακτων» τόσο τό θέατρο τών Σερρών όσο καί τό θέατρο τής Θράκης μάς άπογοήτευσαν. Παλιότερα χωρίς νά σημειώνουν πάντοτε έπιτυχίες, είχαν καί λαμπερές στιγμές, μέ παραστάσεις σάν τήν «Ηδονή τής τιμιότητας», τού «Πόθοι κάτω άπό τίς λεύκες», τού «Εξω άπό τήν πόρτα», τού «Γιατρού μέ τό στανιό» κ.ά. Ισως ξαναθρεθούν οί καλές αύτές στιγμές. Μέχρι τότε, όμως, μοιραία τό κοινό θά είναι άπαισιόδοξο.

Λαμπερές παραστάσεις

Οσο καί νά δυσαρεστεί κάποιους ότι καλό είχε νά παρουσιάσει ή θεατρική κίνηση στήν χρονιά πού πέρασε προερχόταν άπό τούς ίδιωτικούς θιάσους ή άπό έπιχορηγούμενα θέατρα. Στόν τομέα τού άρχαίου θεάτρου είδαμε δύο παραστάσεις τού «Προμηθέα Δεσμώτη» πραγματικά ένδιαφέρουσες καί έποικοδομητικές: πρώτα, χρονικά, ό Σούρος Εύαγγελάτος καί κατόπιν ό Κάρολος Κούν μάς πρόσφεραν θεατρικά έπιτεύγματα ύψηλού έπιπέδου, παραστάσεις πού τήν ποιότητά τους σιγά σιγά τήν χάνουμε άπό τά συγκροτήματά μας.

Στό πιό μοντέρνο θέατρο είδαμε καλές παραστάσεις άξιοπρόσεχτες, κυρίως τό «Ποιός φοβάται τήν Βιρτζίνια Γούλφ» άπό τήν Καρέζη καί τόν Καζάκο, τά «Οργισμένα νιάτα» άπό τόν Γιάννη Φέρτη κι άργότερα τήν «Νατάσα» μέ τόν Ληναίο καί τήν Ρούλα Πατεράκη.

Ωστόσο όλες αύτές οί γιορτές άποτελούν μιά έσφαλμένη προσπάθεια δημιουργίας «φεστιβάλ», όπου, όμως, άντί νά παρακολουθεί κανείς έπιτυχίες, έθλεπε άποτυχίες ή μέτριες έπιδόσεις. Σίγουρα ό δήμος καί όποιοι άλλοι άσχολούνται μέ τά φεστιβάλ θά πρέπει νά μήν δημιουργούν έσφαλμένα, χαμηλά κριτήρια στό νεότερο κοινό, πού δέν είχε τήν εύκαιρία νά χαρεί τό πραγματικά μεγάλο θέατρο, αύτό πού άξίζει νά τού άφιερώνουν φεστιβάλ καί αύτό πού δημιουργεί άπαιτήσεις.

Τά περιφερειακά

Τό άρμόδιο ύπουργείο εύαγγελίζεται τήν θεατρική άποκέντρωση καί σκορπάει έκατομμύρια γιά νά δώσει καλό θέατρο στήν έπαρχία. Χωρίς άμφιβολία έχει ίδεαλιστικές προθέσεις, συνεχίζοντας μιά παλιότερη προσπάθεια πού άναζητούσε λύσεις, χωρίς έπιτυχία πάντοτε. Τώρα διατέθηκαν πολύ περισσότερα χρήματα, όπως λέγει τό ΥΠΠΕ, χωρίς όμως, ώστόσο, νά ποϋμε ότι λύθηκε τό θέμα. Ούσιαστικά τό 1983 πέρασε καί μόνο ένα περιφερειακό θέατρο έβαλε μπροστά τίς παραστάσεις, τό δημοτικό θεσσαλικό θέατρο, τό όποίο ώστόσο προϋπήρχε, έστω καί μέ άλλη σύνθεση, καί μάλιστα είχε νά παρουσιάσει μιά καριέρα, άπό τό 1975 μέχρι πέρσι, άξιοζήλευτη.

Στά δύο θέατρα τού ΚΘΒΕ (τό Ανατολικής Μακεδονίας καί τό τής Θράκης) είχαμε κατακόρυφη πτώση τής ποιότητας τών παραστάσεων, άν σκεφθεί κανείς ότι τά θέατρα αύτά μπόρεσαν κάποτε νά παρουσιάσουν μιάν άξιόλογη παράσταση «Πλούτου» τού Αριστοφάνη, ένώ τώρα κατατρίβονται μέ μετριότητες. Μιά ματιά στήν μέχρι τώρα ίστορία τών θεάτρων αύτών μπορεί νά πείσει τόν πιό δύσπιστο ότι ή πτώση είναι σαφής. Συνεπώς τί έγινε;

Κι όσο γιά τά άλλα θέατρα, πού είναι ή πρόοδος; Καί πού είναι οί έμπνευσμένοι άνθρωποι πού θά τά δώσουν πνοή ή οί πραγματικά άξιόλογοι ήθοποιοί (λίγοι ξεχωρίζουν) πού θά κάνουν σωστή πράξη τίς φιλοδοξίες τού ύπουργείου;

Τό είχαμε πεί κι άλλοτε: ή δημιουργία τών δημοτικών ή τών περιφερειακών θεάτρων γιά νά δώσει καλούς καρπούς καί νά μήν κοροϊδεύουμε τόν κόσμο, πρέπει νά θασισθεί σέ σημαντικές όμάδες καλλιτεχνών. Τώρα κάποιοι συγκεντρώνονται, λύνουν τό πρόθλημα τής άνεργίας τους καί όλα καλά. Οί έφημερίδες θά προθάλουν τούς καλλιτέχνες (πάντα τό κάνουν) κι όλοι θά είναι εύχαριστημένοι. Κι όμως όλη ή προσπάθεια είναι λάθος, όλα τά σχέδια προδίνονται άπό τήν μέτρια έκτέλεση. Οχι ότι είναι είκολο νά συγκροτηθούν αύτοί οί άξιόλογοι θίασοι στήν έπαρχία. Εδώ δεινοπαθούν οί κρατικές σκηνές τής Αθήνας καί τής Θεσσαλονίκης... Ωστόσο, χρέος τών άρμοδίων είναι νά θρούν τήν σωστή λύση τού προθλήματος. Αλλοιώς έχουμε σπατάλη χρημάτων καί μέτριο άποτέλεσμα.

Καί, θέθαια, δέν μπορεί νά μή διαπιστώσει κανείς μέ θλίψη ότι τό κυριότερο όνειρο, τό νά άξιοποιηθούν δηλαδή οί τοπικές καλλιτεχνικές δυνάμεις (ό Κούν έπιμένει στήν άνάγκη αύτή) άποδείχθηκε στίς περισσότερες φορές όνειρο άπατηλό. Ετσι ό γενικότερος άπολογισμός στό θέμα θεατρική άποκέντρωση είναι πτωχότατος. Καί διαφωνώ έντελώς μέ τήν άποψη πού διατυπώνουν κάποιοι πρωταγωνιστές μας, ότι δηλαδή άς γίνουν λάθη, άς μήν είναι θαυμάσια τά πράγματα, θά φτιάξουν κάποτε. Οχι. Τό πείραμα στοιχίζει πάρα πολύ καί τό έπιχείρημα ίσως νά είναι έκ τού πονηρού. Μέ τά χρήματα πού δίδονται άπερίσκεπτα θά μπορούσαν νά γίνουν πολύ περισσότερα πράγματα στόν τομέα τής κουλτούρας πάντα, όχι ύποχρεωτικά στό θέατρο.

Η έκπαίδευση

Παρακολουθώντας τίς παραστάσεις διαπιστώνει κανείς ότι τό χαμηλό έπίπεδο τών πιό πολλών όφείλεται στήν έλλιπή έκπαίδευση ήθοποιών καί σκηνοθετών. Ο έρασιτεχνισμός πάει νά γίνει καθεστώς, άκόμη καί στίς κρατικές σκηνές. Ακολουθώντας ίσως έκείνο τό «Στήν Ελλάδα είσαι ότι δηλώσεις», τό θέατρό μας παρουσιάζει πολλά φαινόμενα μετριοτήτων καί μέτριας ή άνύπαρκτης παιδείας. Αντίθετα, θά έπρεπε καί στό θέατρο καί στούς άλλους τομείς τής τέχνης (μήν ξεχνάμε τό ώδείο μας μέσα στά λαδάδικα, μήν ξεχνάμε πώς άκόμη παλεύουμε νά άποκτήσουμε σχολή καλών τεχνών) νά δημιουργηθεί ή σωστή ύποδομή, μέ τή λειτουργία καλών σχέσεων.

Αλλά τί νά έλπίζει κανείς όταν άκόμη καί ή δραματική σχολή τού ΚΘΒΕ μένει αύτόν τόν καιρό κλειστή, άφού περιόδευσε καί φιλοξενήθηκε σέ σχολεία; Η σωστή άντιμετώπιση τών πραγμάτων καί τών προθλημάτων είναι τόση ώστε, όπως διαθάσαμε σέ έφημερίδα, ένώ νοικιάστηκε κάποιος χώρος (άκατάλληλος κι αύτός) έδώ καί τέσσερις μήνες, δέν προετοιμάστηκε ένώ, φυσικά, τρέχουν τά νοίκια. Οταν άντιμετωπίζονται έτσι τά προθλήματα (είναι ή πρώτη φορά πού συμθαίνει κάτι τέτοιο στό ΚΘΒΕ καί τή σχολή του) τί νά περιμένει κανείς;

Τό 1983 έληξε καί μάς άφησε πολλή σκόνη στά χέρια. Νά έλπίσουμε ότι ό καινούργιος χρόνος θά είναι καλύτερος; Τό εύχόμαστε καί περιμένουμε.

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ

Από τίς παραστάσεις τού Κ.Θ.Β.Ε.: «Ο Μπίντερμαν καί οί έμπρηστές» μέ τόν Δημήτρη Βάγια καί τόν Νίκο Κολοβό στή σκηνή

«Βεγγέρα» τού Καπετανάκη πού παρουσίασε ή Πειραματική Σκηνή τής «Τέχνης» μέ σκηνοθεσία Νίκου Αρμάου.

Εκδόσεις ... τέχνης

Μακεδονία 18/1/84
6.16